

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

УДК 330.341.1

О.А. ПЕСТОВА, викладач

Західнодонбаського приватного інституту економіки і управління

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЙ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті розкрито в історичній ретроспективі суть поняття «інновації». Визначено тлумачення цього поняття в період становлення класичної політичної економії і в сучасних умовах. Запропоновано розгляд інноваційних процесів в економіці під впливом інституціоналізму.

Ключові слова: інновації, інституціоналізм, інститути, технології, інноваційні процеси.

Вступ. Розвиток продуктивних сил вносить суттєві зміни у суспільне відтворення. Перш за все він потребує швидкої і часто радикальної зміни виробничих відносин, у межах і за допомогою яких функціонує суспільне виробництво. Ці зміни в країнах з високо розвинутою ринковою економікою, як правило, відбуваються у таких формах, які найбільш адекватні стану і рівню розвитку продуктивних сил у кожній конкретній країні, що зменшує гостроту суперечності між рівнем їх розвитку і характером та рівнем розвитку виробничих відносин.

Як відомо, виробничі відносини виступають суспільною формою продуктивних сил, і хоча вони відносно самостійні і мають власну логіку розвитку, але в головному вони визначаються рівнем розвитку продуктивних сил, і, перш за все, такими їх складовими, як людина і засоби виробництва. У сучасних умовах особливого значення набуває людський фактор і не просто сам по собі у своїх загальних кількісних і якісних характеристиках, а як носій і творець нових знань, нових технологій тощо. Саме піднесення людини у цьому сенсі стало наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. фундаментом зародження й розвитку нової постіндустріальної перспективи.

Інноваційний тип економічного розвитку стає тією основою, яка моделює і визначає економічну міць будь-якої країни, її визнання та перспективи на світовому ринку. Цей тип організа-

ції суспільного відтворення радикально змінює всю сукупність виробничих відносин, притаманних тій чи іншій країні. При цьому удосконалення економічних відносин між людьми потребує суттєвої зміни в самій людині як у суб'єкті цих відносин. А оскільки вплив на людину з точки зору її розвитку в напрямі тих вимог, які їй висуває сучасне виробництво, реалізується через цілу низку суспільних інститутів – то це, у свою чергу, підвищує роль інституціоналізму як теорії, висновки якої ґрунтуються саме на аналізі впливу цих інститутів на суспільне виробництво.

Постановка завдання. Роль інституцій у житті організованого суспільства досить висока, тому економічна інноваційна теорія вирішальною мірою формується під впливом інституціоналізму. Погляд на інновації через призму інституціоналізму зумовлений, перш за все, потребою створення та розвитку інститутів ринку в країнах у період трансформації.

В економічній науці інституціоналізм представлено значною різноманітністю шкіл і концепцій, однак для усіх його течій характерне надання великого значення емпіричному аналізу інституціонального середовища, зокрема впливу інститутів на ефективність використання обмежених ресурсів та на забезпечення економічного зростання. Основною ідеєю теорії інституціоналізму є зосередження уваги на позаекономічній сутності рушійних сил суспільного розвитку.

Тісний взаємозв'язок між інноваційним типом розвитку економіки і виробничими відносинами потребує, перш за все, чіткого визначення інновації. На сьогодні існує значна кількість концепцій і підходів щодо визначення інновацій, і немає загально визначеного поняття «інновація». Це пояснюється тим, що змістовний аналіз суті інновацій як економічного явища ще не повністю завершено, і це є предметом дискусій. На сьогодні можна виділити два підходи в дослідженні інновацій як явища.

Так, частина науковців, до яких можна віднести таких відомих вчених, як К. Кларк, У. Мітчелл, К. Маркс, М.Д. Кондратьєв, Й. Шумпетер та ін., вважають науку про інновації складовою частиною економічної теорії, яка описує циклічні економічні процеси з позиції розвитку техніки і технології.

Інші дослідники, М. Туган-Барановський, Ф. Хайек, Г. Менш, К. Фрімен розглядають науку як міждисциплінарну, що охоплює загальні питання методології і організації інноваційної діяльності.

В умовах таких помітних розбіжностей у тлумаченні інновацій, а відтак, і науки про них, необхідно розглянути як саме явище інновацій, так і становлення перших теоретичних уявлень про них в історичній ретроспективі, що і становить мету цієї статті. При цьому ми виходимо з найбільш узагальненого тлумачення інновації як чогось нового. Поклавши саме це в основу дослідження історії становлення інноваційної теорії, розглянемо її гносеологічні корені.

Виклад основного матеріалу. Початковий етап зародження теорії інновацій ми можемо спостерігати уже в часи Стародавнього світу, де створення чогось унікального, невідомого розглядалось не як зміни виробничо-технологічного характеру, визначені часом, а як втручання божественної волі. Особливості світогляду в античний період вели до того, що виробнича діяльність людини здійснювалась в основному як стилізація природних процесів, наслідування природи, підлаштування під її ритми.

Проте подальший розвиток продуктивних сил, ускладнення господарської діяльності потребували розвитку організації людського суспільства, накопичення і передавання наростаючих обсягів інформації про навколишнє середовище. Потяг до осмислення нового привів до зародження перших уявлень про те, що існують поряд з уявними і природні форми.

В епоху Відродження процес створення нового відобразився у наукових, літературних, художніх, філософських творах («Сповіді» Ф. Петрарки, «Книги про шляхетність» П. Браччоліні та ін.). Специфічною особливістю науки цієї епохи був її тісний зв'язок з мистецтвом. Епоха Відродження особливо відзначається великими науковими зсувами у сфері пізнання і створення нового. Цей розвиток пов'язаний із зародженням капіталістичного засобу виробництва та успіхами нового, антидогматичного світогляду. В епоху Відродження змінився погляд на реальність, виникли нові ідеї, які й привели до радикальних змін у всіх сферах ідеології та світогляду і які були неможливі в умовах античного суспільства або раннього середньовіччя. Церковна регламентація життя, яка в середні віки здавалася природною, почала втрачати силу.

Пізніше осмислення економічної творчості з позицій створення чогось нового спостерігаємо у представників Реформації. Як відомо, загальні причини, що призвели до її виникнення, пов'язані із зародженням нових капіталістичних відносин і нових класів, із загостренням соціально-політичних протиріч. Реформація підштовхувала до економії, до розвитку промисловості, до відмови від дорогих розваг (так само, як і дорогих богослужінь). Це сприяло нагромадженню капіталу, що вкладався в торгівлю й виробництво. У підсумку протестантські держави почали випереджати в економічному розвитку католицькі й православні.

У період первісного нагромадження капіталу виникає перше економічне системне вчення – меркантилізм. Його представники намагаються теоретично

обґрунтувати необхідність нововведень і роблять перші спроби їх практичного впровадження в господарське життя суспільства. Саме у цей період зароджуються перші теоретичні концепції інноваційних процесів і висновків щодо зовнішньої державної політики. Грунтуючи свої ідеї на примноженні національного багатства за допомогою зовнішньої торгівлі, меркантилісти починають виділяти і роль державних політичних новацій.

З появою в економічній теорії класичної школи акцент в аналізі інновацій переходить від її організаційного боку до технологічного, що обумовлено переведенням предмета дослідження зі сфери обігу у сферу виробництва.

Класична політична економія розвивалася як наука про багатство, тому як початковий пункт своїх доктрин представники цієї течії обрали суспільний поділ праці. Фундаментальне значення цього елемента представник класичної школи А. Сміт пояснював, поперше, тим, що поділ праці є причиною, яка стимулює продуктивність, а розвиток виробництва визначає весь добробут країни. Він вважав, що поділ праці підвищує продуктивність трьома способами: збільшенням вправності кожного окремого робітника; збереженням часу при переході від одного виду діяльності до іншого; стимулюванням винаходів, що полегшують і зменшують витрати людської праці.

Продовжувач вчення А. Сміта, його послідовник Д. Рікардо, у праці «Начала політичної економії та оподаткування» головну загрозу для прогресивного промислового розвитку й нагромадження капіталу бачив у зростанні економічного й політичного впливу землевласників. Останнє він пов'язував з тим, що їхні доходи у формі земельної ренти поглинали зростаючу частку національного доходу. Звідси його ідеї щодо технічного прогресу, а це вже, безсумнівно, стосується теорії інновацій.

К. Маркс у праці «Капітал» називає зростання продуктивності праці першим економічним законом, що відображає найбільш загальну основу й внутрішню логіку економічного прогресу,

є джерелом і способом підвищення ефективності виробництва. При цьому у процесі виробництва виникають нові потреби, народжуючи ідеальний образ ще не існуючих продуктів і стимулюючи їх виробництво в майбутньому. Визначальною, активнішою і революційною складовою продуктивних сил є людина. Саме вона своєю діяльністю створює умови для появи нової техніки. При цьому впровадження останньої потребує якісних змін у функціях працівника. Така суперечність між цими елементами продуктивних сил вирішується з підвищенням кваліфікації робочої сили, що, у свою чергу, стимулює економічний прогрес. Саме перенесення аналізу економічних явищ у сферу виробництва, дослідження внутрішніх закономірностей економічної системи, її об'єктивних законів функціонування і розвитку дозволяє спочатку класикам, а пізніше і К. Марксу визначити нововведення як головну рушійну силу економічного прогресу.

Таким чином, механізм генерування і впровадження виробничих нововведень розглядається класиками на макро- і мікрорівнях. Підгрунття макросистеми становить ринок і конкуренція, що встановлюють жорсткі умови виживання економічних суб'єктів і підштовхують їх до інноваційного розвитку. На макро-рівні перевага віддається одиничному поділу праці, що змушує робітника виконувати спеціалізовану операцію і спонукає відкривати легші способи її виконання (А. Сміт «Дослідження про природу і причини багатства народів», 1776, Д. Рікардо «Начала політичної економії та оподаткування», 1817).

Те велике значення, якого набувають нововведення для функціонування і розвитку будь-якої економічної системи, і перш за все ринкової, викликає посилений інтерес науковців до цих питань. Поступово формуються теорії інновацій, які представлені різними напрямками. При цьому, залежно від особливостей і основних тенденцій розвитку ринкової економіки, акцент у дослідженнях ставиться на тому чи іншому комплексі проблем.

Так, на початку ХХ ст. однією з ключових проблем була проблема циклів. У цей період теорія інноваційного розвитку сформувалася як одна з теорій економічного циклу, хоча закінченого вигляду вона набула тільки в середині ХХ ст. До цього науково-технічний прогрес ще не розглядався більшістю вчених як основний фактор циклічного та інституціонального економічного розвитку. Одним з перших, хто пов'язав причину економічних криз з особливостями відтворення основного капіталу, був видатний український учений-економіст М.І. Туган-Барановський. У праці «Промислові кризи в сучасній Англії, їхні причини і вплив на народне життя» М.І. Туган-Барановський проаналізував різні підходи до пояснення циклічного характеру розвитку виробництва і дійшов висновку, що перешкодою для безперервного кумулятивного розвитку виробництва є не стільки зовнішні обмежувальні фактори, скільки внутрішні властивості економічної системи, які, власне, і породжують циклічність її розвитку [6, с. 315–316].

Інноваційну проблематику розглядає і російський науковець того часу М. Кондратьєв. У теорії «довгих хвиль» він досліджує інновації як явище із складною неоднорідною структурою. Окрім цього, М. Кондратьєв ув'язує «довгі хвилі» з радикальними змінами в інших сферах суспільного життя: «...і війни, і соціальні потрясіння залучаються до ритмічного процесу розвитку великих циклів і стають не вихідними силами цього розвитку, а формою його прояву» [2, с. 23].

Розвиваючи основні положення свого вчителя М.І. Туган-Барановського, М. Кондратьєв суттєво просувається у формуванні теорії інновацій. Суть його внеску полягає в тому, що, розглядаючи циклічний характер розвитку суспільного виробництва, він більш широко пов'язує ці цикли з технічним прогресом, іншими словами, з інноваціями. Як справедливо відзначає М. Кондратьєв: «...закладено основи загальної теорії інновацій, яка охоплює не тільки технологію і економіку, але й соціально-

політичну сферу, а також розкриває механізм взаємодії інновацій у різних сферах суспільства» [2, с. 147–154; 4, с. 71].

Особливий внесок у формування цілісної інноваційної теорії економічного розвитку вніс Й. Шумпетер. Він завершив концептуальний напрям, започаткований М.І. Туган-Барановським. У своїй концепції найбільшу увагу він приділяє такій базовій категорії теорії інноваційного розвитку економіки, як інновація. Він розглядав інновації як виготовлення нового продукту, впровадження нового методу, освоєння нового ринку, отримання нового джерела сировини, проведення реорганізації.

Вагомий внесок у становлення теорії інновацій зробив англійський дослідник К. Фрімен. Аналізуючи промислові цикли, перш за все довгі хвилі економічного розвитку, він значно ширше, ніж Й. Шумпетер, розглядає причини довгих хвиль. К. Фрімен пов'язує їх не тільки з результатом впровадження радикальних нововведень, але і з процесом розширення, тобто дифузії технологічної парадигми від декількох лідируючих секторів до всієї економічної системи. Він акцентує увагу на тому, що широке розповсюдження технологій стає можливим у результаті соціальних та інституціональних змін: кооперації і конкуренції в підприємницькому секторі, організації науково-дослідної діяльності, національних і міжнародних режимів економічного регулювання.

В інноваційному розвитку економіки надзвичайно важливу роль відіграє інформаційна складова. Цьому аспекту інноваційної теорії значну увагу приділяє американський економіст Ф. Хайєк. Розглядаючи конкурентну боротьбу і пов'язуючи її з тим феноменом, який забезпечує постійні стрибки в розвитку продуктивних сил, він пише про існуючу монополію на інформацію. У його інтерпретації, інформація забезпечує за певних умов переваги підприємцю-новатору. У праці «Згубна самовпевненість» Ф. Хайєк зазначає, що «практично кожен індивід має певні переваги щодо інших у тому розумінні, що він володіє унікальною інформацією, якій

можна знайти вигідне застосування, але яку можна використати лише за умови, коли рішення, що залежать від цієї інформації, приймає він сам або бере в цьому активну участь» [7, с. 149].

Подальший розвиток теорії інновацій здійснено в працях відомого російського вченого Питирима Сорокіна. Він робить наголос на необхідності широкого підходу до розуміння значення соціалізації як складової в теорії інновацій. Цей висновок він робить на основі детального аналізу всієї попередньої історії розвитку людського суспільства. У праці «Соціальна і культурна динаміка» вчений визначив динаміку технічних нововведень більш ніж за п'ять тисячоліть історії розвитку людства, а також найбільші нововведення, що спостерігалися за тисячоліття в інших сферах духовного життя суспільства.

Досліджуючи гносеологію розвитку суспільного виробництва, він підкреслює, що люди, стикаючись з обмеженістю природних ресурсів, були змушені шукати нові шляхи виробництва матеріальних благ. У цих умовах єдиним способом зростання продуктивності праці стало раціональне використання робочої сили. Усе це стало основою для безсумнівного підтвердження того факту, що такий розвиток значно посилював роль соціальних аспектів в інноваційних процесах, бо формування нових знань, навичок і професійних умінь людини неможливе без такої діяльності.

У подальшому в наукових працях багатьох дослідників підкреслюється постійно зростаюча роль інновацій як двигуна сучасної ринкової економіки. У цьому напрямі помітним явищем стали дослідження нововведень, здійснених відомим професором Г. Меншем. Він став найпослідовнішим продовжувачем теорії Й. Шумпетера і розвинув його концепцію на сучасному рівні наукових знань. Внеском Г. Менша в теорію інновацій стало уточнення класифікації інновацій і висунення «гіпотези перервності». Він дотримувався тієї точки зору, що нововведення є перевертанням у виробництві, базисні інновації «приходять групами, або хвилями і перебува-

ють у безпосередньому зв'язку з кризовими явищами або процвітаням економіки» [3].

В умовах наростання масштабності кризових явищ в економічному розвитку багатьох розвинутих країн він ставить за мету дослідити зв'язок таких фаз промислового циклу, як криза і депресія, з характером і динамікою нововведень або інновацій. На підставі цього він робить висновок про необхідність широкого залучення держави до інноваційних процесів. У зв'язку з цим Г. Менш говорить про глобальне регулювання з боку держави в напрямі створення економічних умов для розробки, реалізації та поширення інновацій.

Новий етап у розвитку теорії інновації в її поєднанні з інституціоналізмом здійснили такі вчені, як Дж. Гелбрейт, Г. Колм, Дж. Б'юнекен, Р. Коуз, Д. Норт, Г. Мюрдаль та ін. Їх наукові розробки суттєво розширили сферу економічного аналізу за рахунок досліджень наслідків впливу неекономічних факторів на господарське життя країни.

При цьому розгляд закономірностей формування і розвитку ринкової економіки здійснюється крізь призму реальних особливостей і протиріч з виокремленням держави як домінуючої сили в процесі трансформації суспільства.

Сучасний інституціоналізм включає декілька історично сформованих напрямів, з яких кожен певною мірою пов'язаний з теорією інновацій. Одним з цих напрямів є індустріально-технологічний інституціоналізм, засновником якого є Дж. Гелбрейт. У праці «Економічна теорія й цілі суспільства» [1, с. 116] Дж.К. Гелбрейт констатує, що плануючу підсистему економіки становлять корпорації, керовані техноструктурою, а її підсистему – дрібні фірми. Саме техноструктура має велике значення для аналізу концепцій інновацій. Він доводив, що мотивація великих корпорацій залежить від впливу «техноструктури» або відомчого управління, і такими корпораціями управляє прагнення до безпеки й розширення, а не гонитва за максимальним прибутком.

На думку Дж. Гелбрейта, процеси в сучасній ринковій економіці більшою мірою визначаються великими корпораціями, що випускають складну техніку, і ці корпорації мають частковий контроль над ринковою ціною.

З розвитком сучасної корпорації й появою організації, що підкоряється вимогам сучасної техніки й планування, а також у зв'язку з відділенням функцій власності на капітал від функції контролю над підприємством підприємств у розвиненому промисловому підприємстві дуже часто вже не виступає як індивідуальна особа. Замість підприємця скеровуючою силою підприємства вважається адміністрація, яка здатна достовірно визначити, що, як і в яких обсягах виробляти. Саме управління капіталом стає одним із різновидів складної професійної діяльності.

Суттєві зміни в організації суспільного виробництва, які пов'язані з розвитком продуктивних сил і які чітко констатує Дж. Гелбрейт у своїх наукових дослідженнях, ведуть до певної трансформації відносин власності. Вони проявляються в помітному усуненні надлишку приватної власності, певного її свавілля як важливого і дуже дійового фактора утворення економічного прибутку. Саме ці зміни у відносинах власності створюють більш сприятливі умови для інноваційної діяльності, а відтак, і для отримання інноваційної ренти власником. Але економічні наслідки такої трансформації і відносин власності не обмежуються цим важливим і домінуючим для власника стимулом.

Інституціоналізм формується як теорія, яка вивчає напрями впливу участі держави в суспільному виробництві в трьох основних сферах: соціальній політиці, структурній політиці та програмуванні економічного розвитку. Уже із самого початку, на відміну від маржиналізму або класичної економічної теорії, інституціоналізм немає тієї базової категорії, яка надає відповідній теорії певну єдність, цементує її як напрям у розвитку економічної теорії. Для класичної економічної теорії такою базою є трудова теорія вартості, для маржиналізму —

теорія граничної корисності. Але відсутність такої базової категорії не зменшує практичної значущості інституціоналізму, яка в певних умовах навіть виграє за рахунок високого ступеня практичної значущості, висновки, які роблять вчені-інституціоналісти.

Сучасний інституціоналізм сформувався на базі еволюційної методології пізнання явищ, яка за своїми принципами дуже близька до класичної макроекономіки. Засновниками цієї теорії є Р. Нельсон і С. Уїнтер. Еволюційний інституціоналізм фокусує увагу на виникненні самих інститутів та факторів їх змін у часі. Основою еволюційного аналізу економічних змін є «способи поведінки» або «рутини», що нечітко простежувались у динамічній концепції «конструктивного руйнування» Й. Шумпетера та були розвинені Р. Нельсоном та С. Уїнтером. Автори зазначали: «Ми застосовуємо еволюційну теорію для аналізу ефекту автономних змін ринкової кон'юнктури, що викликані ендогенними інноваціями. Наша теорія і є теорією ринкових процесів» [5].

Зазначене дозволяє вважати правомірним, що на основі опису та пояснення інституціональних аспектів економічних процесів теорій інновацій у фундаментальних працях економічної думки необхідним було і залишається застосування еволюційного підходу. Але у працях багатьох інституціоналістів аналіз економічних процесів, побудований на еволюційній методології, доповнюється елементами інноваційної теорії.

На цьому етапі розвитку інституціоналізму відбуваються суттєві зміни в методології інституціоналізму як економічної теорії. У стислій формі їх можна звести до такого: посилюється міждисциплінарний зв'язок економічної теорії та інших суспільних наук; важливим аспектом стає дослідження соціально-політичних, соціокультурних, психологічних, науково-технологічних напрямів суспільної дійсності; атомістичні уявлення витісняються холістичними, тобто взаємодія частин, які утворюють ціле; головними складовими інституціонального аналізу стають ті інститути суспіль-

ства, які забезпечують як інновації, так і формування інноваційного середовища; важливе місце займає не тільки еволюція інститутів, а і сам механізм їх взаємодії в суспільному виробництві.

Подальший розвиток інституціоналізму пов'язаний з розвитком індустріального суспільства і з появою та поширенням теорії постіндустріального суспільства. Ця теорія ґрунтується на дослідженні формування і розвитку суспільства на основі прогресу нового знання, технології суспільного виробництва.

Досвід показує, що теорія постіндустріального суспільства не протистоїть і не заперечує інших теорій, у тому числі теорії інституціоналізму, а інтегрує їх, збагачує свій зміст та методи дослідження суспільства, перетворюється на важливий і ефективний засіб пізнання тенденцій у розвитку суспільства на зламі тисячоліть. Ця теорія, спираючись на інші теоретико-економічні дослідження, розкриває перехід від індустріального до постіндустріального суспільства. Його обумовлюють такі фактори: переважання сфери послуг над сферою виробництва; зміна соціальної структури суспільства (класовий поділ поступається місцем професійному); центральне місце у визначенні політики в суспільстві займає теоретичне знання; запровадження планування та контролю над технологічними змінами.

Отже, розвиток інноваційної теорії як важливої складової і певної бази інституціоналізму відображає нові дослідження у науці, техніці, технологіях та організаціях. Сучасне суспільство живе в період становлення суспільства знань, причому не просто знань, які фіксують ті чи інші сторони дійсності, а знань, завдяки яким відбувається становлення нових цивілізаційних вимірів – динамічно стрімких, сповнених несподіваних поворотів, викликів, що потребує енергії інтелекту, інноваційного мислення і, зрештою, інноваційної людини.

Висновки. Таким чином, аналіз розвитку інституціоналізму як економічної теорії, яка відображає вплив цілої низки суспільних інститутів на забезпечен-

ня економічного зростання, дає можливість зробити такі висновки:

1) сучасний інституціоналізм може стати теорією ефективно організації суспільного виробництва тільки за умови його опори на інноваційні теорії розвитку. Цей висновок особливо важливий для України, де рівень розвитку багатьох соціальних інститутів ще недостатній, а часто процес формування цих інститутів ще знаходиться на початковій стадії;

2) інституціоналізм як теорія в сучасних умовах розширює базу дослідження, включаючи ті соціальні інститути, які не мають формалізованої структури в суспільстві (є неформальними), але які відіграють все більш важливу роль в реалізації інноваційних процесів і технологій;

3) у нашому суспільстві цей аспект інституціональної теорії набуває особливого значення тому, що багаті культурні і традиційні складові нашого менталітету в роки соціалістичного минулого були відірвані від суті формування і реалізації економічних відносин.

Список використаної літератури

1. Гэлбрейт Дж. Экономические теории и цели общества / Дж. Гэлбрейт; ред. В.И. Бомкина. – М.: Прогресс, 1976. – 408 с.

2. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения / Н.Д. Кондратьев. – М., 2002. – С. 383.

3. Менш Г. Технологический пат: Инновации преодолевают депрессию / Г. Менш, 1975.

4. Москаленко О.М. Теоретико-методологічні основи обґрунтування теорії інновацій / О.М. Москаленко// Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2008. – Вип. 20. – С. 70–79.

5. Нельсон Р. Эволюционная теория экономических изменений: пер. с англ. / Р. Нельсон, С. Уинтер; научн. ред. В.Л. Макаров. – М.: Дело, 2002. – 536 с.

6. Туган-Барановский М.И. Периодические промышленные кризисы /

М.И. Туган-Барановский. – Смоленск, 1923. – С. 315–316.

7. Хайек Ф. Пагубная самонадеянность. Ошибки социализма / Ф. Хайек. – М.: Новости: Catallaxy, 1992. – 304 с.

8. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та її значення для України / А.А. Чухно. – К.: Логос, 2003. – 631 с.

9. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Й.А. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – С. 159.

10. Religion, Modernity and Postmodernity / ed. by P. Heelath and D. Martin. – Maiden: Blackwell Publishers, 1998.

В статье в исторической ретроспективе раскрыта сущность понятия «инновации». Определено толкование этого понятия в период становления классической политической экономии и в современных условиях. Предложено рассмотрение инновационных процессов в экономике под влиянием институционализма.

Ключевые слова: *инновации, институционализм, институты, инновационные процессы.*

The article reveals the essence of «innovation» concept in historical retrospective. The interpretation of this concept is determined within the period of forming classical political economy as well as in modern conditions. Consideration of innovational processes in economy under the influence of institutionalism is offered.

Key words: *innovations, institutionalism, institutions, innovation processes.*

Надійшло до редакції 15.09.2011